

OPASNI PSI

Aleksandar Pašagić

„Čovjekov najbolji prijatelj“ – titula je koju su psi dobili u neko davno doba, i koju iz generacije u generaciju uspijevaju braniti. Uistinu, teško je sjetiti se bilo koje druge životinjske vrste na ovoj planeti koja je toliko vezana uz čovjeka, i koja mu je u stanju toliko dosljedno pružati pomoć, podršku i veselje u svim životnim situacijama, od agresivne asistencije policijskim jedinicama u razrješavanju talačkih situacija, pa sve do bezazlene igre s malom djecom. Ta bliskost između čovjeka i psa koja se razvijala tisućljećima već zadire u samu podsvijest obje vrste, i tu može ležati potencijalna opasnost.

Postoji nešto u fizionomiji pasa što u većini nas potiče intuitivno prijateljske osjećaje. Gotovo svi iz djetinjstva vučemo pozitivnu sliku o psima kao o zaštitnicima, prijateljima i partnerima u igri. Na sreću, ta slika za većinu nas ostane nepromijenjena kroz cijeli život. Ipak, nerazumno je djelovati pod pretpostavkom da su psi jednostavna, dvodimenzionalna bića kojima je jedino na pameti iznalaženje novih načina kojima bi nas zabavili ili pomogli nam. U mnogočemu poput ljudi, i psi su kompleksna stvorenja, podložna širokom i ponekad iznenađujućem spektru emocija, a time i vezanih reakcija. To je nešto što je mudro imati na umu kada dolazimo u dodir s psima, bilo da smo njihovi vlasnici, ili se radi o slučajnom susretu. Čak i ako neku osobu poznajete godinama i uvjereni ste u njezinu dobroćudnost, neki nesretan splet okolnosti sve to može promijeniti u sekundi. Isto vrijedi i za pse; no budući da su psi snažnije vođeni instinktima, intenzitet njihove reakcije može biti žešći, a posljedice izuzetno ozbiljne.

Prvo što moramo shvatiti jest da sva živa bića komuniciraju, kako između sebe, tako i prema pripadnicima drugih vrsti. Kao što ne biste pretpostavili da je čovjek bezopasan samo zato što je čovjek, tako ne trebate pretpostaviti da neki pas ima prijateljske namjere samo zato što je simpatično dlakavo stvorenje. Dakle, prvi korak u sigurnom ophođenju s psima sastoji se u određenom stupnju razumijevanja onoga što nam žele poručiti.

Pseća komunikacija

Ljudi međusobno komuniciraju na dvije razine – verbalnoj i neverbalnoj. Verbalna komunikacija oslanja se na riječi, i možda bismo mogli ishitreno zaključiti da je to primarni način sporazumijevanja. No iako riječi prenose informacije na učinkovit način, za prijenos osjećaja i namjera iza tih riječi oslanjamo se na druge, neverbalne signale. To je pristup koji usvajamo pri susretu s psima. Laganje nije jezik za sebe i pokušati ga doslovno „razumjeti“ predstavlja gubitak vremena. Ali većinu onoga što nam je bitno možemo iščitati iz psećeg govora tijela. Taj govor tijela može biti vrlo složen, kao što je složen i skup emocija koje su psi u stanju osjetiti i pokazati; za potrebe ovog članka, ograničit ćemo se na znakove koji indiciraju opasnost.

- rep: kada je rep uzdignut, pas je na oprezu; rep povijen između nogu pokazuje strah; ako su dlake na repu nakostriješene, to pokazuje spremnost psa da se brani; lagano, polako mahanje repom znači da pas propituje situaciju u kojoj se nalazi, odnosno nije siguran što se točno događa, ili je li osoba ili životinja s kojom dolaze u dodir prijateljskih namjera.

- usta i zubi: kada psi pokazuju svoje zube, to je znak agresivnosti. Psi pokazuju zube kako bi upozorili druge da su spremni napasti u samoobrani ukoliko se ta osoba približi; ali mnogi psi će pokazati „smiješak“ kada izražavaju podložnost. Jedan od glavnih načina

razlikovanja oslanja se na broj zubi koji su vidljivi. Podložni „smiješak“ izlaže samo prednje zube, dok se agresivnost pokazuje ogoljivanjem većina zuba, često s desnim. Kada pas želi da ga se ostavi na miru, može početi zijevati ili oblizivati usta iako u blizini nema hrane.

- položaj tijela: pas koji se naglo ukoči i spusti glavu u razinu s tijelom, u kombinaciji s drugim znakovima, može se spremati na neposredni ugriz.

- ponašanje van konteksta: zijevanje iako pas nije umoran, oblizivanje usta u odsustvu hrane, češkanje, iznenadno njuškanje tla ili nekog drugog predmeta, otresanje kao da je mokar iako je u stvari suh. Takvi znakovi sugeriraju da je psu dosta i mogu biti nagovještaj agresivnog ponašanja koje će uslijediti ako ga se ne ostavi na miru. Ukoliko primijetite neki od tih znakova, posebice dok se pas igra s djecom, dopustite mu da se povuče.

Kao i kod ljudi, pseći znakovi rijetko su jednoznačni. Prilikom tumačenja onoga što nam pas želi poručiti, moramo uzeti u obzir što više moguće indikatora, kao i kontekst u kojem se situacija odvija, te ono što znamo o samom psu. Procjenjuje se da oko 77% ugriza pasa otpada na vlastite ili prijateljeve kućne ljubimce. Nemojte zanemarivati znakove problema samo zato jer ste uvjereni da dobro poznajete svog psa.

Pseći motivi

Koliko god to zvučalo očito, ne smijemo zaboraviti da psi nisu ljudi. Različite vrste žive u skladu s različitim pravilima ponašanja. Iako često možemo čuti da je netko bio žrtva napada psa „iz čista mira“, činjenica je da gotovo uvijek postoji nešto što je iz pseće perspektive predstavljalo valjani motiv. Pogledajmo neka od ponašanja koja i nenamjerno mogu biti protumačena kao povod za napad u psećim očima.

- pokušaj oduzimanja hrane ili vode od psa ili postavljanje u položaj između psa i njegove hrane, čak i slučajno. Mnogi vlasnici potiču teritorijalnu agresivnost u svojim pasa kako bi bili učinkovitiji čuvari kuće.

- napad na psa ili nekoga iz njegove družine, koja može uključivati druge pse, ljude ili životinje. Također, ponašanje koje pas može protumačiti kao napad, kao što je iznenadan snažan zagrljaj ili slučajno stajanje na pseći rep ili šapu.

- nagle kretnje i zastrašivanje psa koji spava ili se odmara.

- zanemarivanje gore spomenutih znakova straha ili nesigurnosti do trenutka kada se pas osjeća toliko ugroženim da počne gristi. Stariji ili bolesni psi imaju niži prag tolerancije po tom pitanju, te potencijalno brže postaju agresivni.

- prilaženje psima koji se međusobno bore.

- prijeteće ponašanje u blizini štenca kada je prisutan odrasli pas, posebice njegova majka.

- dugo gledanje psa izravno u oči. Takav vizualni kontakt pas doživljava kao znak dominacije ili agresije, i može uzrokovati nasilnu reakciju. Opasnost je izraženija kada nam se oči nalaze na istoj razini s očima psa (kao što je to slučaj s malom djecom), ili kada se radi o stranom psu.

- bježanje od psa; takvo ponašanje može u psu aktivirati genetske nagone za lovom i započeti ciklus agresije koji će potom biti teško deeskalirati. Također, većina pasa neće imati problema sa sustizanjem prosječnog čovjeka. Slično tome, prirodni refleks kojim naglo povlačimo ruke prema gore kada nam se približi znatiželjan pas u kojeg nemamo povjerenja može u psa izazvati snažan nagon da nas pokuša zgrabiti za ruke, zbog čega pas često počinje skakati na osobu koja tako reagira.

- osmijeh upućen psu može biti protumačen kao znak agresije ako vas pas ne poznaje.

- zanemarivanje znakova koji upozoravaju na prisutnost oštih pasa. Psi posebno obučeni za čuvanje objekata mogu napasti uljeza bez ikakvog prethodnog upozorenja.

- ulaženje na teritorij koji pas smatra svojim. Postoji dobar razlog zašto ljudi koriste pse kao čuvare svojih posjeda otkada je pisane povijesti. Budući da su psi po prirodi teritorijalna bića, čak i relativno maleni ili miroljubivi psi mogu postati opasni ukoliko su uvjereni da brane svoje područje.

Rizični faktori

Čak i ako se trudimo paziti na sve gore spomenute stvari, još uvijek postoji mogućnost situacija u kojima ćemo biti izloženi riziku od napada pasa te im treba pokloniti dodatnu pažnju. Navest ćemo neke od faktora koje je dobro imati na umu te koji nam mogu poslužiti kao signali za povećanu razinu opreza pri susretu s psima.

- psi koji većinu vremena provode na lancu u načelu postaju agresivniji, a time i opasniji. Sama činjenica da je pas na lancu ne čini ga manje opasnim unutar njegovog djelokruga. Štoviše, unutar deset godina obrađenih statistika za Sjedinjene Američke Države, skoro trećina pasa koja je sudjelovala u smrtonosnim napadima na ljude bila je na lancu u trenutku samog napada.

- psi muškog roda po prirodi su agresivniji, posebice ako nisu sterilizirani.

- psi koji su odrasli u dućanima s kućnim ljubimcima ili štenarama skloniji su agresivnosti kao načinu uspostavljanja i održavanja dominantnog statusa, kao i agresivnosti kao posljedici straha ili obrambenoj reakciji.

- neprimjereno ili nedovoljno privikavanje na društvenost u razdoblju do 14 tjedana starosti čest je uzrok agresivnosti kao posljedice straha; loš odgoj i discipliniranje uzrokuju agresivnost kao sredstvo dominacije.

- općenito, izloženost psa boli ili strahu čini sklonost opasnom djelovanju vjerojatnijom.

- mentalitet čopora; agresivnost svakog pojedinačnog psa povećava se s porastom broja pasa u skupini, posebice ako djeluju neovisno o ljudskoj kontroli. U mnogim zemljama čopori pasa lualica predstavljaju stvarnu i ozbiljnu prijetnju sigurnosti.

- neke pasmine opasnije su od drugih. Statistike vezane za „najopasnije pse“ često su osporavane, a debati između vlasnika određenih pasmina i onih koji su zabrinuti za svoju sigurnost kao da nema kraja. Na kraju, ono što ostaje kao neosporna činjenica jest da, iako genetski čimbenici igraju svoju ulogu u potencijalnoj agresivnosti određene pasmine, odgoj i discipliniranje pojedinačnog psa ima puno veću težinu. Imenovanje specifičnih pasmina zapravo je korak u krivom smjeru, budući da takav pristup potiče pretjeran strah od nekih pasa, dok u isto vrijeme može dovesti do zanemarivanja znakova opasnosti u pasmine koja se smatra bezopasnom.

U najgorem slučaju

Učinili ste sve što ste mogli i znali, ali pas vas je svejedno odlučio napasti. Što sada?

Primarna prednost koju pas posjeduje je njegova urođena agresivnost. Iako je čovjek objektivno snalažljiviji, panika koja obuzima većinu ljudi kada se susretne s psom koji je odlučan u namjeri da im nanese ozbiljnu štetu potpuno ih onesposobljava za učinkovitu reakciju. Iako se određena doza straha ne može eliminirati, jedan od načina koji nam stoji na raspolaganju za povećanje naših izgleda u takvoj situaciji, upravo je naša sposobnost planiranja. Trenutak napada nije vrijeme za osmišljavanje strategije; ako prije toga nismo odlučili što ćemo učiniti, naći ćemo se u vrlo lošoj situaciji.

Ako se pas čini agresivnim, ali nije krenuo u izravan napad, nemojte se okrenuti izravno prema njemu, već stanite lagano nakoso i promatrajte psa perifernim vidom. Ako se pas osjeća ugroženim, takav položaj daje mu do znanja da ne namjeravate biti prijetnja. Neki

psi reagirat će na odlučne zapovijedi poput „Stoj!“ ili „Sjedi!“ Pas koji se kreće prema vama s uzdignutom ili podignutom glavom vjerojatno neće napasti; pas koji vam se izravno i odlučno približava s glavom u razini s ramenima predstavlja znak za uzbunu.

Ukoliko ste u stanju zadržati hladnu glavu i zaštititi vrat i lice, većina pasa neće vam biti u stanju nanijeti ozljede opasne po život. Pokušajte naći nešto što ćete postaviti između sebe i psa, ili nešto što može poslužiti kao priručno oružje. Nemojte trošiti vrijeme udarajući psa po glavi; psi imaju vrlo debelu lubanju i malo je vjerojatno da ćete nanijeti ozbiljnu štetu. Zatiljak, njuška i oči predstavljaju željene mete. Većina suzavaca koji su dostupni na tržištu samo će naljutiti odlučnog i agresivnog psa. Također, štapovi koji mogu ležati u blizini uglavnom neće biti iskoristivi kao oružja, ali mogu poslužiti za održavanje razmaka između vas i psa. Preklopni nož može biti dragocjeno oružje, ali uvijek nosite neki od modela s kočnicom kako vam se u trenutku kaosa i panike vlastiti nož ne bi sklopio preko prstiju. Ako ste pretrpjeli pseći ugriz, obavezno posjetite liječnika zbog rizika od infekcije. Također, obavijestite nadležnu policijsku službu o tome što se zbilo.

Na kraju, nemojte izgubiti povjerenje u pse. Suživot ljudi i pasa nastavit će se usprkos ponekad nepoželjnom ponašanju naših „najboljih prijatelja“. Ako prihvatimo činjenicu da se radi o životinjama koje funkcioniraju u skladu s određenim pravilima, te ako ta pravila budemo uvažavali, dobrobiti koje će nam ova nevjerojatno odana životinja pružiti uvijek će nadvladati potencijalne nedostatke.